

VIIME KESÄN VIINAPUHEET

Alkoholi jo pelkkänä ajatuksena ja mielikuvana tekee meistä suomalaisista hupsuja.¹ Todistaakseni tämän väitteen keräsin koko viime kesän ajan kotiini tulleista sanomalehdistä leikekokoelmaa. Pääasiallisesti aineisto koostui Helsingin Sanomista (HS) ja Ilta-Sanomista (I-S) viikonvaihdetta kuukausiliitteineen. Tarkoitukseni ei ollut mediakriittinen, vaan yleisempi. Lähdin siitä, että toimittajat ovat niin lähellä tavallisen kadun miehen ajattelua, että heidän tuottamansa aiheisto kuvaaisi meidän kaikkien helsinkiläisten mentaliteettia. Kohteenaani olivat lehtien kaikki osastot, eivätkä vain pääkirjoitukset.

Ensimmäinen hämmästyttävä havainto oli aineiston runsaus. Suurikokoinen leikekirja täyttyi nopeasti ja juttuja piti liimata siihen osittain kahteen kerrokseen. Pian myös huomasin juttujen alkavan toistaa itseään. Alkoholi juttujen teemoja ei siis ollut kovin monta. Niitä oli sanomalehdissä joka päivä, joskus jopa useita. Melkein jokaisena viikonloppuna koko kesän ajan jommankumman ahkerimmin seuraamani lehden tai sen liitteen pääjuttu liittyi alkoholiin. Tässä mielessä tulos ei yllätä uutudellaan. Suomalaiset ovat aina olleet alkoholista puhuva kansa. Outoa on ehkä vain se,

että tämä ajatustapa istuu meissä niin tiukasti. Olemme nousseet muutama vuosikymmen sitten Euroopan kuivimman maan kategoriasta, jossa Suomi kökötti parisataa vuotta, lähelle eurooppalaista keskikastia ja ohittaneet alkoholin kulutuksessa jopa ruotsalaiset. Silti sanomalehtikirjoittelulla ”mitattu” alkoholiajattelumme tuntuu laahaavan vielä kieltolakiajan kuvastossa.

Käsitellyt teemat ovat luonnollisesti kaikille tuttuja – nehan ovat meidän omia ajatuksiamme. Terassit, kesälomajuopottelu, julkisen juomisen kieltäminen, lapsijuopot, vessojen puute ja kusekelu – siinä päällimmäiset viina-aiheet. Yleissävy oli hupaileva. Alkoholi ei ole Helsingissä ongelma, vaan sään, urheilun ja Paavo Värysen moittimisen kaltainen neutraali leikinlaskun teema. Kilpailemme innokkaasti siitä, kuka keksii hauskimman aspektin viinan juomiseen. Alkoholiaiheiset jutut pistävät lukijan myhäilemään. Ero esimerkiksi huumausaineista kirjoittamiseen on suuri. Huumausaineet ovat suuri ongelma ja siksi niitä käsitellään vain harvoin. Kesäseurannan aikana huumausaineet nousivat mieleen kaksi kertaa, koulujen päättyessä keväällä ja koulujen taas alkaessa elokuussa. Tupakkakirjoittelua ei esiintynyt edes näinä ajankohtina.

Yleinen kirjoittelu alkoholista oli todella tavallisen kadun miehen tekstiä. Asiantuntijoilla ei kesäseurannan aikana ollut mi-

tään ihmeempää sanottavaa. Tutkijoita ei siis tarvita alkoholiaiheisessa vitsinväänössä. Ainoa näyttävästi profiloitunut asiantuntija viime kesän keskustelussa oli historian professori Matti Klinge, joka eräänlaisena ”kadun miehenä” [flanöörinä] kertoi toimittajalle ”julkisen vedenheiton ongelmasta” Helsingissä ja muualla Euroopassa (HS 5.9.99). Valtakunnan levinnein sanomalehti kertoi hänen suullaan sunnuntainumeronsa pääartikkelissa helsinkiläisille aivan uutena tietona, että muissa Euroopan pääkaupungeissa tarpeet tehdään kahviloiden yhteydessä olevissa mukavuuksilaitoksissa. Kesän hauskin jutunjuuri löytyi kuitenkin nuorten tyttöjen juomisesta. Erityisen hilpeyden aihe oli naisväelle suunnattu, tavallista hiukan miedompi uutisuusviina Leijona. Muutamia näytteitä:

”Tyttöjen suosikit: siideri, kossu ja Leijona” (I-S 14.6.99)

”Leijona haastaa Koskenkorvan” (HS 7.8.99)

”Upseeri välitti Leijona-viinaa 15-vuotiaille tytöille... Herrasmiesmäinen ele tyttöjä kohtaan kävi kolmikymppiselle erikoisupseerille kalliiksi. Poliisi kirjoitti hänelle 10 päiväsakkoa, joka hänen tuloillaan teki 870 markkaa” (I-S 12.8.99).

Mutta oli muitakin hauskoja aiheita:

”Mies yritti katsastaa autonsa 5.24 promillen humalassa” (I-S 1.7.99).

”Snaps – lätt vitt finländskt bordsvin” (Snapsi – kevyttä val-

¹Puheenvuoro Klaus Mäkelän juhla-kirjan julkistamisen yhteydessä järjestetyssä teach in -tilaisuudessa ”Sietäminen ja sääntely” Vanhalla yliopilastalolla Helsingissä 22.9.1999.

koista suomalaista pöytäviiniä) (Hufvudstadsbladet 7.7.99).

"Nicole Kidman kömpi kän-
nissä toimittajan sänkyyn" (I-S
9.7.99).

Mutta on alkoholi muutakin
kuin hauskuuden lähde. Alko-
holi on edelleen poliittinen tava-
ra. Ja alkoholin merkitys poliit-
tisena tavarana on 1990-luvulla
saanut uuden merkityksen. Van-
han "suomalaisen viinapään"
myytin kääntöpuoli, kuvitelma
"sivistyneestä eurooppalaisesta
juomatavasta" aktualisoitui
vuosikymmenen alussa uudella
tavalla. Suomen ja EU:n suh-
teen muuttuminen synnytti tääl-
lä haaveen "eurooppalaisesta",
siis vapaasta ja halvasta alkoho-
lista. Halvempi alkoholi oli eh-
kä konkreettisinkin lupaus EU-jä-
senyyden hyödystä tavalliselle
kansalaiselle. Lupauksen toteu-
tumistapa oli kuitenkin kovin
odottamaton. Odotuksista huo-
limatta alkoholi ei merkittävästi
halvennut, päinvastoin EU on
vienyt edulliset verovapaat os-

toksetkin lentokentiltä ja ai-
heuttanut siten osittaista han-
kintakustannusten nousua. Mut-
ta Suomessa tehtiin myös oma-
peräisiä ratkaisuja EU-huuman
viettelemänä. Maa, jossa julki-
nen juopumus oli ollut kiellettyä
yli 260 vuotta, salli yhtäkkiä
päähtyneenä esiintymisen lisäksi
myös julkisen juomisen (juopu-
muskiellon historiasta ks. Matti
Peltonen: Kerta kiellon päälle.
Suomalainen kieltolakimentali-
teetti, Hanki ja Jää/Tammi
1997). Tätä pidettiin meillä
1990-luvun puolivälissä euroop-
palaisen sivistyksen huippuna.

Vielä viime kesänkin viinakir-
joittelussa julkinen juominen lii-
tettiin usein "sivistyneeseen eu-
rooppalaisuuteen". Pari näytet-
tä tästä diskurssista. Valtaleh-
den pääkirjoitus muisteli kaihol-
la vuosikymmenen puoliväliä
(HS 14.6.99): "Suomalaiset sai-
vat muun EU-väen tapaan oi-
keuden nauttia pari lasia viiniä
eväsretkellä puistossa tai kon-
sertissa torilla." Samassa kirjai-

tuksessa jatkettiin: "On varmas-
ti mahdollista laatia laki, joka
sallii siivon seurueen nauttia la-
sillisen ulkoilmakonsertissa,
muttei estä järjestyksen pitäjiä
poistamasta näkyviä häiriköi-
tä." Eräässä toisessa tekstissä
hekumoitui 1990-luvun puolivä-
lin vapautumisella (HS 18.6.99):
"Oli kuin Suomi olisi vihdoin
liittynyt eurooppalaisten sivi-
sytymäjoukkoon."

On ironista, että juuri Suomen
ollessa EU:n puheenjohtajamaa
meidän oli luovuttava siitä, mitä
haluamme pitää eurooppalaisen
sivistyksen huippuna – omien
eväiden ryypiskelystä kaupun-
gin keskustassa. EU-jäsenyyden
paras hyöty ja kansan suurin
voitto menetettiin kansakunnan
kunnian hetkellä. Muistoksi täs-
tä ihmeellisestä viisivuotiskau-
desta jää vain kaikkialla vapaa-
na virtaava keskiolut.

MATTI PELTONEN

KONSENSUSKOKOUS HUUMEHOIDOSTA

Suomalainen Lääkäriseura
Duodecim ja Suomen Akatemia
järjestivät 1.–3.11.1999 Espoon
Hanasaareissa konsensuskoko-
uksen huumeriippuvuuden hoi-
dosta Suomessa. Aihe on mitä
ajankohtaisin, sillä huumeiden
käyttö on lisääntynyt nopeasti
1990-luvulla, hoitojärjestelmä
on hajanainen ja näkemyksissä
huumeriippuvuuden hoitome-

netelmien soveliaisuudesta ja
vaikuttavuudesta on erimielii-
syyttä. Paikalle olikin saapunut
350 kiinnostunutta kuuntelijaa
ja keskustelijaa.

Konsensuskokouksen toimin-
tamalli on peräisin Yhdysval-
loista, jossa niitä on järjestetty
vuodesta 1977 alkaen yli sata
kertaa lääketieteen eri osa-aloil-
la. Pohjoismaista Ruotsi on ol-

lut konsensuskokousten edellä-
kävijä, mutta 1980-luvulla myös
Norja, Tanska ja Suomi käyn-
nistivät vastaavan toiminnan.
Suomessa on järjestetty kaksi-
toista konsensuskokousta vuo-
desta 1985 alkaen.

Konsensuskokous on kiinnos-
tava yhteiskunta- ja tutkimus-
politiikan väline, joka saattaisi
soveltua terveydenhuollon on-